

MĘCZEŃSTWO – SZCZEGÓLNE ŚWIADECTWO WIARY W JEZUSA CHRYSZTUSA

Spotkanie profesorów i wykładowców historii Kościoła
w Rzeszowie, 8-9 IV 2010

W 1963 roku biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej Wincenty Urban (1911-1983) poprowadził pierwszy zjazd księży profesorów, wykładowców historii Kościoła w diecezjalnych i zakonnych seminariach duchownych. Inicjatywa spotkała się nie tylko z aprobatą środowiska księży historyków, ale także wpisała się już na trwałe w ich kalendarz zajęć i kontaktów. Spotkania mają miejsce w różnych seminariach w oktawie Wielkanocy.

Tegoroczne spotkanie odbyło się w dniach 8-9 kwietnia 2010 roku w Wyższym Seminarium Duchownym diecezji rzeszowskiej. Gospodarzem spotkania był ordynariusz diecezji rzeszowskiej, ks. biskup Kazimierz Górny, który na rozpoczęcie spotkania przewodniczył Mszy św. oraz wygłosił okolicznościowe kazanie. Ks. biskup Górny został wyświęcony na kapłana w 1960 roku przez sufragana krakowskiego, ks. biskupa Karola Wojtyłę, a sakrę biskupią otrzymał w 1985 roku z rąk papieża Jana Pawła II. W 1992 roku został mianowany ordynariuszem nowo erygowanej diecezji rzeszowskiej. W tym roku obchodzi zatem 25-lecie sakry biskupiej¹. Fakt ten podkreślił na zakończenie Mszy św. tradycyjnie obecny na spotkaniu sufragan opolski, ks. biskup Jan Kopiec, m.in. członek Rady Naukowej Episkopatu oraz kierownik Katedry Historii i Patrologii Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, który złożył także najlepsze życzenia dośtonemu Jubilatowi.

¹ Zob. *Ecclesiae, Patriae et homini serviens. Księga Pamiątkowa dedykowana księdzu biskupowi Kazimierzowi Górnemu z okazji 70. rocznicy urodzin oraz piętnastolecia posługi pasterskiej w Kościele Rzeszowskim*, t. 1-2, Rzeszów 2007; P. Staryszak, *Srebrny jubileusz Wiernego Świadka*, „Znak Łaski”, 1(60) (2010), s. 4.

W spotkaniu uczestniczyło ok. 80 księży profesorów i wykładowców historii Kościoła z seminariów duchownych diecezjalnych oraz zakonnych, a także związanych z ośrodkami akademickimi, na których istnieją wydziały teologiczne z historią Kościoła. Motywem przewodnim referatów było prześladowanie oraz różnego rodzaju represje, którym poddawani byli chrześcijanie, a – po bolesnych i brzemiennej w konsekwencje podziałach chrześcijan z 1054 i 1517 roku – katolicy.

W pierwszym dniu spotkania wygłoszono cztery referaty. Ks. dr hab. Piotr Szczur (Katolicki Uniwersytet Lubelski) wystąpił z referatem pt. *Martyria w tradycji biblijnej i patrystycznej dwóch wieków*. Referent wyjaśnił m.in. znaczenie słów: „martyr”, „christianus” oraz wyrażenia „przyjąć kogoś w poczet męczenników”. Jako drugi zabrał głos ks. dr hab. Andrzej Brudziński (Uniwersytet im. Jana Pawła II w Krakowie), który przedstawił temat: *Średniowieczny miles et athleta Christi wierny Kościołowi. Męczeństwo średniowiecznego Kościoła jako wyraz jego tożsamości i wiarygodności*. Mówca przywołał na wstępie kard. Josepha Ratzingera, który zaznaczył, że „*Kościół jest najbardziej wiarygodny tam, gdzie ma męczenników*”. Następnie ukazał syntetycznie sylwetki męczenników polskich z tego okresu, nie tylko św. Wojciecha, Pięciu Świętych Braci Męczenników, św. Brunona z Kwerfurtu, św. Stanisława ze Szczepanowa, bł. Sadoka i 48 towarzyszy, ale także m.in. księcia Henryka II Pobożnego oraz wikariusza katedry krakowskiej Marcina Baryczki. Z kolei ks. dr Stanisław Cieślak SJ (Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna *Ignatianum* w Krakowie) nakreślił *Martyrologium Kościoła katolickiego w czasach nowożytnych*. Mówca ograniczył się do kontynentu europejskiego i zwrócił uwagę m.in. na konsekwencje podziałów religijnych oraz wpływ czynników społeczno-politycznych, które nierzadko odgrywały dużą rolę w prześladowaniu katolików. Wskazał także na ustawodawstwo, które w niektórych państwach dyskryminowało i nadal dyskryminuje katolików.

Po przerwie pierwszy dzień spotkania zamknął ks. dr hab. Stanisław Nabywaniec (Uniwersytet Rzeszowski). W referacie pt. *Kościół skazany na niebyt. Z dziejów Kościoła greckokatolickiego w Polsce w latach 1944-1989* przedstawił on skomplikowane relacje polsko-ukraińskie, które miały także wpływ na wzajemne kontakty między wiernymi obrządków rzymsko i greckokatolickiego w czasach PRL-u.

W dyskusji, która miała miejsce po referatach, zabrał głos m.in. ks. prof. dr hab. Józef Swastek, który wyraził przekonanie, że Henryk

Pobożny powinien być czczony jako święty, ponieważ zginął jako męczennik za wiarę.

Tego dnia po południu uczestnicy spotkania wyjechali dwoma autokarami na wycieczkę do Binarowej i Biecza. Przewodnikiem był ks. dr Krzysztof Szopa. W Binarowej podziwiano wzniesiony ok. 1500 roku drewniany kościół pw. św. Michała Archaniola. Jego wnętrze oczarowuje przede wszystkim dekoracją malarską pokrywającą ściany i sufit. W 2003 roku świątynia, która posiada także łaskami słynący obraz Matki Bożej Wspomożenia Wiernych, została wpisana na listę UNESCO. Następnym etapem popołudniowej wycieczki był „mały Kraków”, czyli Biecz, niegdyś jeden z najważniejszych grodów Rzeczypospolitej, znany m.in. jako miejsce urodzenia biskupa warmińskiego Marcina Kromera (1512-1589). W Bieczu uczestnicy spotkania zwiedzili zrujnowany w czasach PRL-u Szpital św. Ducha z fundacji królowej Jadwigi, który obecnie – dzięki wysiłkom Fundacji kościelno-świeckiej na rzecz Szpitala dla Ubogich – poddawany jest gruntownym pracom renowacyjnym, a w przyszłości będzie nie tylko atrakcją turystyczną, ale także miejscem dziennego pobytu osób starszych i chorych. Inną cenną świątynią Biecza jest bogato wyposażony kościół parafialny Świętych Piotra i Pawła oraz Bożego Ciała².

Drugi dzień spotkania rozpoczął się od Mszy św. koncelebrowanej, podczas której kazanie wygłosił biskup pomocniczy archidiecezji przemyskiej ks. Adam Szal, członek Rady Episkopatu ds. Misji oraz delegat Komisji Episkopatu Polski ds. Ruchu Światło-Życie. W tym dniu wygłoszono cztery referaty. W pierwszym z nich o. dr Paweł Zajac OMI przedstawił temat: *Misjonarze – męczennicy w hagiografii i historiografii. Ideal i jego rekonstrukcja od średniowiecza do czasów najnowszych*. Referent zilustrował swoje wystąpienie bogatym materiałem ikonograficznym. Jako drugi zabrał głos jeden z organizatorów spotkania historyków w Rzeszowie, ks. dr Sławomir Zych, który omówił *Kapłańskie świadectwa męczeństwa. Polscy duchowni podczas II wojny światowej*. Mówca zwrócił uwagę, że cenne publikacje przedstawiające martyrologium duchowieństwa polskiego podczas II wojny światowej wymagają aktualizacji danych. Miał na myśli zwłaszcza publikacje: W. Jacewicz, J. Woś, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945* oraz

² Zob. *Obraz włoski Oplakiwanie z XVI wieku w kościele parafialnym w Bieczu*, Biecz 1998; K. Szopa, *Dzieje parafii Bożego Ciała w Bieczu w latach 1805-1925*, Biecz 2008; Tenże, *Księża bieccy*, Biecz 2008.

W. Szoldrski, *Martyrologium duchowieństwa polskiego pod okupacją niemiecką w latach 1939-1945*, [w:] *Sacrum Poloniae Millennium*, t. XI, Rzym 1965. Następnie ks. prof. dr hab. Jerzy Myszor ukazał *Represje wobec duchowieństwa diecezjalnego w okresie PRL*. Referent zwrócił uwagę, że pomimo wielu publikacji i opracowań, powstałych po 1990 roku, wciąż brakuje dokładnej liczby księży poddanych represjom w czasach PRL-u. Zwrócił także uwagę na trudne kwestie, jak chociażby sprawa nazewnictwa publikacji zajmujących się tą problematyką: „martyrologium”, „leksykon”, „słownik”. Podkreślił, że władze komunistyczne nigdy nie motywowały wyroków sądowych względami religijnymi, lecz używały zwrotów: „defraudacja majątkowa” (w rzeczywistości oskarżony pracował w Caritasie), „współpraca z podziemiem”, a nawet „wiedział, nie powiedział”. Jako ostatni wystąpił ks. dr hab. Dominik Zamiatła. W referacie *Działania represyjne władz komunistycznych wobec zakonów męskich w PRL*, ks. Zamiatła przedstawił zakony jako zwarte wspólnoty mające negatywny stosunek do władz komunistyczny, wierne Watykanowi i wspierające hierarchię Kościoła w Polsce i z tego powodu poddane inwigilacji oraz prześladowane i zwalczane różnymi metodami przez Służbę Bezpieczeństwa.

Na zakończenie wystąpił z komunikatem o. Sławomir Brzozecki OP, który zaznajomił uczestników spotkania z aktualnym stanem prac nad *Encyklopedią Katolicką*, wydawaną od 1973 roku przez Katolicki Uniwersytet Lubelski. Według aktualnych planów zespół redakcyjny zamierza wydać 20 tomów *Encyklopedii* do 2014 roku. Dotychczas w redakcji haseł *Encyklopedii* zaangażowanych było ponad 3000 autorów.

Od kilku lat wymiernym owocem spotkań profesorów i wykładowców historii Kościoła są publikacje zawierające wygłoszone referaty z poszczególnych spotkań, które wychodzą w serii: *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura*. Ostatni tom starannie redagowanej serii (9-ty) poświęcony jest 800. rocznicy zatwierdzenia Zakonu Franciszkańskiego i zawiera referaty wygłoszone na spotkaniu w 2009 roku w Krakowie. W publikacji znajdują się także recenzje i omówienia, bibliografia przedmiotowa polskich historyków Kościoła za rok 2008 z uzupełnieniem za lata 2000-2007 oraz nekrologi i wspomnienia.

Jak zwykle na sprawnym przebiegu spotkania czuwali biskup prof. dr hab. Jan Kopiec, opiekun historyków Kościoła z ramienia Episkopatu Polski, a także ks. prof. dr hab. Jan Walkusz (Katolicki Uniwersytet Lubelski). Słowa uznania i wdzięczności należą się go-

spodarzom spotkania, którzy dołożyli wszelkich starań, aby przebiegło ono w jak najlepszej atmosferze.

Kiedy w piątek, po obiedzie, rozjeżdżaliśmy się w dobrych nastrojach do swoich domów rozrzuconych po całej Polsce, nikt z nas nie mógł przewidzieć tego, co wydarzyło się następnego dnia o godz. 8⁵⁶ pod Smoleńskiem. Tego dnia w katastrofie lotniczej zginęli: Pan Prezydent RP Lech Kaczyński, Jego Małżonka Maria, dowódcy wszystkich rodzajów wojsk, parlamentarzyści i senatorzy, biskupi i księża, przedstawiciele Rodzin Katyńskich, pracownicy Biura Ochrony Rządu, załoga i obsługa samolotu oraz wiele innych osób pełniących kluczowe funkcje w najważniejszych organach Państwa Polskiego. Niezbadanym wyrokiem Bożej Opatrzności ciągle niewyjaśniona do końca śmierć elity kraju z lasów katyńskich z 1940 roku złączyła się z niewyobrażalną, tragiczną i trudną do zastąpienia śmiercią elity narodu polskiego z 10 kwietnia 2010 roku. Kto wie, czy ta ostatnia ofiara 96 osób, wybitnych synów i córek narodu polskiego, osób zaangażowanych w służbie Ojczyzny, nie była konieczna, aby w końcu cały świat poznał prawdę o tragicznej śmierci ponad 21 000 żołnierzy polskich w 1940 roku w Katyniu.